

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Pervana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66469](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66469)

PROVINCIA

PERVANA.

PROVINCIA Peruana in India

Occidentali ad polum antarcticum sita, patet in longitudinem mille passuum millibus; quæ tamen tanta sui magnitudine vix octauam immensæ illius orbis partem attingit. Ea quinque Collegiis constat, Residentiis duabus: in quibus sociorum numerus est centum triginta trium, In Collegio Limensi septuaginta. In Cuzchensi duorum, & viginti, In Poroxino sexdecim, In Auquipensi decem. In Residentia Iulienſi tresdecim; In Residentia sancti Iacobi duorum. In Societatem nomina dederunt septemdecim; vita migrarunt tres. Munera, laboresque nostrorum in hac Prouincia cum in Hispanos in officio continēdos; cū in Indos conuertendos distributi sunt: ita enim Indorū salutē nostri procurant, ut interim Hispanos non negligant; propterea quod tum demū Indis Christiana videtur probari posse Religio, si eam non viderint cum veterum Christianorum moribus, vitaq; pugnare; quam etiam ob causam in Hispanorum filiis doctrina, pietateq. instituendis nostri plurimum inuigilāt; ut ex ijs, postquam adoleuerint, Sacerdotes deligi possint, qui rem Christianam apud Indos promoueant. Verūm quemadmodum ea Prouincia Indorū præcipuè causa constituta est, ita etiam maximè ad eos iuuādos opera datur à nobis. Qui fru

S etus,

Etus, quo ad plures pertineret; fecerunt nostri, ut ipsorum linguas addiscerent, quæ multæ, & difficiles sunt: quamquam post inuentam earum linguarum methodum, discendi labor magna ex parte imminutus est, sic prorsus, ut vel mediocri adhibita diligentia, duorum, triumue mēsiū spatio, singulas comparare quisque possit. Itaque quinquaginta iam de nostris communem Indorum linguam tenent, quæ ad vicies centena passuum millia vsurpatur; multi etiam alterius cuiusdam magnæ Prouinciæ, quæ Collao dicitur, propriam sibi linguam compararunt: nonnulli vero ut rudibus, qui communem linguam ignorant, prodesse possint, Puguinarum linguam didicere. Atque in his linguis conciones, catechismi scholas habent, confessionesque audiunt; qua in re ita Deum habent propitium, ut non illi modo, inter quos viuunt, quiq; Hispanorum vectigales sunt, sed è remotis regionibus ad nostros veniant, ut veritatis viam cognoscant; multi etiam in suas regiones nostros inuitant, omniaque necessaria summa cum amoris significatione deferunt: quorum aliqui miraculo ad christiana sacra capessenda sunt impulsī. Quo in genere res accidit litteris dignissima. Cuzchum Ciuitas quondam Ingarum fuit, quæ nunc Hispanorum imperio subiecta est, in qua etiam vrbe Societatis est Collegiū; ab ea procul quindecim dierum itinere Prouincia quædam visitur amplissima, armis, diuitiisque præpotens, cuius amplitudo leucas dicitur colligere quingentas. Ad hanc Prouinciā cum Christiani quidam fugerēt, vnus ex ijs inter sarcinulas Crucifixi imaginem fortè coniecit:

cit: qui cum postea ad illius Prouinciæ Metropolitim peruenisset, multiq. admirabundi quæreret curiosius quid illud esset, respōdit illum esse Christianorū Deū. Quæ res hominum sermonibus celebrata ad Principis aures peruenit; is eadem videndi cupiditate inductus, in aream palatij cum trecentis circiter viris processit, hominemq. sibi cū imagine sisti iussit. quam cum in manus sumpsisset, diligenter contemplatus, Hiccine, inquit, Deus est Christianorum? Ille ipse, Indus inquit. Tum Princeps, ain tu? hiccine Deus est, quo adiutore Christiani Ingas, totumq. Regnum Peruanum subegerunt? Cum Indus affirmaret: At hic Princeps homo est, ait, omnibus cruciatibus necatus; simul in imaginem expuens homini reddidit. Mirum dictu. Statim vt Indus in manum accepit imaginem, cœpit illa caput quod in dextram partem inclinatum habebat, ad sinistram conuertere, & oculos in Principem, cæterosque qui aderant defigere; qui omnes cōtinuò, præter eum qui Crucifixi tenebat imaginem, conciderunt, ac tres horas sine sensu, & spiritu mortuis similes iacuerunt. Quos cum populus mortuos existimaret, ingens tota vrbe luctus excitatus est; Interea Princeps, ac deinceps cæteri ad se rediens, surgensque exclamauit, Verè magnus est Christianorum Deus; reliquisq. omnibus stupore quodam defixis, pœna capitis proposita, edixit, ne quis in posterū Christianorum Deum blasphemaret: atq; extracto, exornatoq; iuxta palatium Sacello, ibi Crucifixi imaginem collocari, atque ab omnibus adorari iussit. Postea cœpit Princeps quærare subtilius de transfugis, quis est

set Christianorum Deus, quæue eius colendi ratio; cum illi rudes se, & ignaros faterentur; esse autem Cuzchi Patres quosdam (nostros videlicet intelligebant) qui mira de hoc Deo loquerentur, Indosq. cum omni humanitate erudirent, Princeps eos adire constituit, consilioque habito cum suis, vir se cum filiolo vnico sexenni commisit, sex tantum è Dynastis, atq; duobus ex transfugis comitantibus, cultu etiam corporis, vestibusque mutatis ne posset agnosci. Itaque cum Cuzchum peruenisset, vsus internuncio Hispano quodam nobili, alterius è Transfugis affine, P. Rectorem conuenit, eique se, sui que aduentus causam arcano aperuit, rogatque vt aliquos mittat, qui suos populos Christiana religione, præceptisque informant. P. Rector gratissimum sibi nuncium illum ostendit, paratumque se, suosque ad illi obsequendum: verum siue Superioris potestate ab eo loco commoueri non licere; neque ab Superiore, qui passuum millibus quadringentis abesset, ante duos menses responsum haberi posse. Princeps veritus ne nisi ad condictam diem reuertisset, ante aliquid à suis domi turbaretur, constituit proficisci; relictoque filio suæ fidei obside, vt Christiana religione institueretur, baptizareturque proficiscitur. Post duos menses adest iterum bonus vtique Princeps, inuenitq. responsum à Superiore datum, ingressum ad eos modo non patere; in posterum tamen deliberaturos quomodo eis consulatur. Conturbauit nonnihil hoc responsum Principis animum, atque tum ægritudine, tum itineris labore, homo præserim ætate iam affecta, in morbum incidit, mortiq;

proxi-

proximus postulauit, vt baptizaretur, filioque cum suis domum remisso ipse iam baptizatus, magna cum pietatis significatione spiritum Deo reddidit. Hinc tamen speramus fore, vt magnus pateat aditus ad illius Regni conuersionem, præsertim cum ea Prouincia iam ex alia parte incipiat nota esse, nostriq. à Sanctæ Crucis Governatore (quæ Ciuitas ab ea Prouincia proximè abest) ad inferendam illis populis Euangelij lucem inuitantur. Eo tamen adhuc nemo nostrum profectus est, ob paucitatem operariorum. Licet enim huius Prouinciæ populi ferè omnes baptizati sint; paucissimi tamen reperiuntur, qui ea norint, quæ Christianum hominem scire oportet: multi etiam inter ipsos pro Christianis se gerunt, qui tamen nunquã baptismum susceperunt; quos videlicet omnes, & erudire debent nostri, & Christianis moribus conformare, quod Deo dante præstant, cum singulari Indorum fructu, & voluptate. Hæc initio de Prouincia in vniuersum perstringenda esse duxi: iam ad Collegia singula veniamus.

COLLEGIVM LIMENSE.

Limense Collegium domum habet adiunctam probationis; ac separata habitatione, studijsq; dissimilibus veterani, Tyronesq. ad eandem sui perfectionem, salutemq. animorum incumbunt. Quam nobis animorum segetem, suppeditat ipsa vrbis celebritas, quæ quod Proregum sedes est, plurimos semper habet incolas ex varijs regionibus, Hispania, India,

S 3 Aethio-

Aethiopia . Omnino magna est in ijs locis , de Societatis doctrina, virtuteq. opinio : quam ad rem non mediocriter confert Proregis , & Archiepiscopi beneuolentia , qui suis in nos officijs Societatem in estimationem adducunt apud omnes . Itaq. vocantur saepe nostri, vt conciones habeant in aede maxima, & reliquis paræcijs, sacrarumq. virginū Cœnobijs: quibus concionibus inducti aliquot, totius vitæ crimina confessione expiarunt. Idem etiam adhibentur ad ægrotos iuuandos, confirmandosq. illos, qui capitis damnati supplicio publico pendent pœnas : ex eo genere tres Angli Piratæ cum ad mortem ducerentur, nostros Sacerdotes postularunt, ac penitentia sacramento expiati, vitam catholicè finierunt. Quidam cum ad confessionē diu fictè accessisset, ad extremum in morbum incidit, vnumq. de nostris vocari iussit, qui suam confessionem exciperet, is peccata confiteri exorsus, subito concepta desperatione conticuit Patremq; à se expulit, quod diceret nil iam sibi confessionem profuturam : verum cum domi nostræ multæ pro eo preces, missæq; Deo essent oblata, tertia die ad se rediit. & confessionē multis cum lacrimis fecit, honestamq. vitæ rationem instituit, in qua laudabiliter perseuerat. Alius item cum diu penitentia, et Eucharistia sacramento abusus esset, tandem vni de nostris confessus, ita in prioris vitæ odium exarsit, vt religionem ingrederetur, in qua pro suis sceleribus satisfaceret. Nonnulli etiam cum morbis grauissimis periclitarentur, nostros accersierunt, qui confessione peracta, sacrarum reliquiarum ope diuinitus conualuerunt. Ex

quorum

quorum numero mulieres duæ, quarum altera quod tertium iam diem mortuū puerum in vtero gestaret, altera quod in partu se in transversū infans posuisset, ad extremū vitæ periculū adductæ erant, criminibus absolutæ, sacrosanctæ Crucis ligni tactu, præseti periculo sūt ereptæ. Quibus rebus nō mediocriter Dei cultus, et reliquiarū veneratio apud Indos augetur. Confessionum, communionumq. nostro in templo, cum reliquis dominicis, festisq. diebus, tum Iubilæi temporibus magna frequentia cernitur, non Hispanorum modo, sed etiam Indorum & mancipiorum; qui ante ab Eucharistiæ sacramento arcebantur; primi q. nostri eos ad tantum mysterium præparare, & admittere cœperunt eo euentu, fructuq; ut concioni missæque sacrificio diebus festis mane intersint, & à prandio ad Christianam Doctrinam discendam frequentes conveniant. itaque hoc anno ex Indis multo vberiores quam antea fructus reportati sunt, vel quod iis colendis multo plures de nostris vacarunt, vel etiam quod ipsi, eorumque parochi, nostrorum doctrinam ac diligentiam experti, Societatis opera libentius videntur; Quare ex remotis etiam oppidis concionum, confessionumque causa ad nos veniunt, atque in sua similiter oppida nos inuitant; daturque à nostris opera ut nulli desint: veneficis & Idolorum Sacerdotibus terrorem incutiunt, ut à decipienda multitudine desistant; reliquos in suscepta religione confirmant, & ad omnia Christiani hominis officia erudiunt. Et quamuis Indi qui in hac Ciuitate, eiusque agro habitant, Christiani omnes sint, atque inter eos nulli vel

paucissimi Ethnici numerentur; tamen sunt aliquot, qui sine baptismo ad adolescentiam peruenerant, ex quibus hoc anno septem baptizati sunt à nostris: quorum etiam opera nonnulli matrimonio nefarie inter se coniuncti, legibus soluti sunt. Multæ etiam generales confessiones auditæ eorum qui nunquam integrè fuerat confessi. Indi enim hætenus tum ignoratiam vero pudore deterriti, in cõfessionibus leuissima quædã dicere soliti erant; quæ vero ipsis paulò grauiora videbantur, omnino reticebant; verum edocti quantum scelus in se admitterent, nostrorumque humanitate inducti, vltro iam peccata omnia rite detegunt, permittuntque libere nostris vt de ipsorum rationibus suo ipsi arbitrato constituant. Itur præterea ad publicum valetudinarium, quod in ea vrbe institutum est amplissimum, vbi etiam nouitij ex instituto Societatis exercentur, probanturque magna cum Indorum approbatione, quorũ animis, atque corporibus, quantum in ipsis est, prospiciunt. Hæc vero cum Indi vident, mirantur videlicet, Societatemque amant plurimum, eique sua omnia tuto se committere posse arbitrantur, quod tamen se cum alijs non ausuros ingenuè confitentur. Quare tantus iam est numerus eorum, qui apud nostros sacramenta frequentant, vt operarij duodecim (tot enim sunt pro Indis destinati) non sufficiant: qui etiam pietate, fideique ardore, non cum Hispanis modo sed cum Religiosis etiam videntur certare. Præcipuè vero ipsorum religio cernitur in suscipiendo Eucharistiæ Sacramento, ad quod præcipuis anni festis, nec non Beatæ Virginis diebus, aliquot

quot dierum ac mensium ieiunijs, precibus, verberationibus, eleemosinis, alijsque pietatis operibus, diligenter se comparant: quod si cui per inopiã, corporisve infirmitatẽ, ea præstare non licuerit, mærore animi, et ægritudine pœnẽ contabescit. Itaq. ea præparatione proximo Pêtecosten festo ingens eorũ numerus Christi corpus susceperunt, cum longẽ plures sub ferias Resurrectionis communicassent: nostri enim unicuiq. ex morũ emendatione, virtutisq. progressu, communicandi tempus constituunt. Porro qui ad sacrum illud Christi corporis conuiuium adhibentur, ij longẽ ceteris pietate, zeloq. prælucent: nam concionibus, & supplicationibus ijs, quæ catechismi causa fiunt, frequentes intersunt, egenis benignẽ faciunt, ceteros ab ebrietate, & Idolorũ superstitione deterrent, ad confessionem, ceteraq. pietatis officia adhortantur. Idem feria sacrosanctæ hebdomadæ quinta, supplicationem de more instituerunt: in qua tam acriter in se ipsos verberibus sæuierunt, vt aliqui intermorerentur, cum eorũ ardor à nostris reprimi non posset. In festa autẽ corporis Christi Indi omnes, qui nostrum templũ frequentant, Hispanorum supplicationem præeuntes ipsi comitati sunt, ea vultus corporisq. modestia, vestium, & vexillorum ornatu, vt cum ceteri omnes qui aderant, tum vero Prorex Indorum pietatem, Societatisq. in ijs instituẽdis industriam, illustri testimonio commendaret. Inda quædam mulier nobilis, & Christiana filio ægrotatẽ, magum aduocauit, vt sacrificijs quibusdam ex Ethnicorum superstitione adhibitis, sanitatem illi restitueret; sed contra, quãmulier existima-

stima-

stimabat res cecidit, statim enim filij morbus cepit ingrauescere, quare perterrita, & filij periculo, & conscientiae stimulis impulsam unum de nostris adiit, cui rem totam exponit, dolere se dicit quod veneficum adhibuerit, eandem enim ob causam iam duos filios amisisset, tertium non longe a morte abesse, proinde rogare, ut si quam potest opem sibi ferat, Pater mulieri confessionem suadet, seq. pro filio sacrum facturum pollicetur, mira res: puer continuo praeter spem omnem conualuit, mater vero in religione confirmata, novam vivendi rationem est ingressa. Alius cum a Christianis sacris, ad Idolorum cultum, & veneficia iterum defecisset, atque per annos triginta, multos mortales decepisset, visus est sibi nocte quadam videre hominem, tetro vultu, truciq. aspectu irruentem ut ipsum suffocaret, qui etiam peccata omnia quae commisisset illi obijciebat, ob quae Dei iudicio sempiternis ignibus addictum esse dicebat; cui dum Indus resistit, ac Superioris vitae scelera detestatur, audire sibi visus est vocem, quae ipsum iubebat, unum de nostris adire, eiq. peccata confiteri; fore enim alioquin ut inferorum cruciatibus adiudicaretur, quae cum ille facere constituisset Daemon abscessit: is vero postridie summo mane in nostrum templum venit, factaq. generali confessione, in fide, et honesta vitae ratione, plurimum confirmatus est. Inda quaedam virgo cum in angusto loco deprehensa esset a viro, qui virginitatem illi eripere conabatur, cum semper virginitatem amasset, neque ullum effugendi locum sibi reliquum esse cerneret, fide plena pia illa nomina Iesus Maria, inuocavit, quibus nominibus non

non secus ac fulmine quodam scelestus ille ad terram afflictus est: virgo autem Deo gratias agens euasit. Hæc aliaq. multa generis eiusdem, ad confirmandos illos populos ostēdit Deus, quæ studio breuitatis omituntur. Gymnasium nostrum in classes quinq. distributum, in quarū vna Philosophia, in altera Theologia, in reliquis latina lingua traditur. Ad scolasticorū numerū magna hoc anno facta est accessio, tum congregatione Beatæ virginis instituta, tum nouo quodam à Prorege Collegio extructo. Vtriusque autem natalis dies, sanctorū reliquijs, quas P. Prouincialis. Roma secum aduexerat, summa omnium gratulatione celebratus est: cui celebritati præter reliquam multitudinem, Prorex ipse cum nobilitate vniuersa interfuit. Festo autem Circūcisionis die, actio diuitis Epulonis, mediciq. Lazari data est à nostris discipulis, spectate Prorege, qui etiam Societatis rationem in iuuentute instituenda, verbis grauissimis laudauit, ea actione permoti nonnulli mores emendarunt; aliquot etiam ad Religionem animum applicarunt.

COLLEGIUM CVZCHENSE.

Collegium Cuzchense duo habet templa ad instar crucis inter se coniuncta, in quorum vno Hispani, in altero Indi coeunt, qui cum multi sint, & in Religione rudes, priuata institutione indigent. In horum templorum extructione maximè Indorū pietas enituit, cum ex ijs nobilissimi quique, nō modo lapides, ligna cedrina, materiamq. ceteram nobis curarent, sed operarū etiam munere ipsimet fungerentur,

tanta

santa animi alacritate, ut cum Dæmon quosdā subornasset, qui per simulationem amicitiae eos à tam pio opere abducere conarentur, quod dicerent indignum esse viros militares, & opulentos, regioque sanguine ortos, ad huiusmodi seruitia descēdere, responderint, ea locum inter homines habere, in Dei autem causa summæ sibi gloria ducere vilissima quæque munera obire. Habent in hoc Collegio nostri Grāmaticæ scholas duas, in quibus Hispanorum filij erudiuntur, cum quibus etiam suorum laborum partem communicant; nam conciones ad illos habent; ægrotis, carcere inclusis, animamq. agentibus præsto sunt; inter se dissidentes conciliant; aliaq. ex instituto munera exercent. Cū sacerdos à iustitiæ ministro quodam, gravi fuisset affectus iniuria, atq. ob eam rem, interdictiones, scandala, grauesq. inimicitiae secutæ essent, multoq. atrociora timerentur, nostrorū interpositu omnia composita sunt, inductusq. Sacerdos, ut iniuriam illam Deo condonaret. eadem etiam opera Hispanus alter quidam vir nobilis in gratiam redijt cum inimicis, quibus mortem, & exitium meditabatur. Alij duo nobiles viri cū multos annos grauissimis sceleribus irretiti vixissent, tandem nostrorum consilijs ad bonam se frugē receperunt, ea animi inductione ut Religionem ingredi constituerent, si ex ipsorū salute esse confessario videretur. Hæc cum Hispanis: neq. pauciora cum Indis, quibus in colendis, idcirco etiam nostri maiorem operam ponunt, quod cum hæc ciuitas Indorum Regum sedes olim, & Imperij domicilium fuerit, dignitatem adhuc suam retinet apud Indos, eiusq. auctoritatem

in om.

in omnibus sequuntur; quo fit ut quidquid in eam confertur, ad vniuersas illas regiones pertinere videatur. Huc accedit quod Cuzchēses nobilitate, diuitijs, ingenioq. longè Indis omnibus antecellunt, qui cum ad alias Prouincias proficiscuntur, facilè sua auctoritate, & exemplo, ceteros ad Christi fidem, moresq. Christianos inducunt. quod vel senex vnus Ingarū seruus, & altera item anus ostenderunt, hic enim in Ciuitate vicinisq. locis, illa etiam in lōginquas Prouincias excurrens innumerabiles à superstitionum tenebris, ad Euangelij lucem perduxere. Quid autem futurū speramus si se viri nobiles, et prudētes ad animas lucrandas contulerint? Nostrorum vero ratio in Indis instituendis hæc est; singulis dominicis, festisq. diebus. Indi summo mane in nostrorū templum ad rem diuinam audiendam conueniunt, qua peracta, exhortatio ad illos habetur: à prandio similiter ad supplicationem, & catechesim congregantur, cuius explicatio in templi area idcirco habetur, quod illos nullum templum capiat; explicationi pia semper aliquot cantica admisceri solent, ut ijs addiscendis facilius Indi patrias superstitiones dediscant. præter hæc autem diebus singulis re diuina peracta aliquid è catechismo ijs qui volunt, (volunt autem multi) priuatim explicatur. Quibus rebus Indorum animi ita nobis adiunguntur, ut ex remotissimis regionibus nostros inuitent, ut ipsis Christiana sacra impertiant. Atq. interrogati aliquando cur ex omnibus nostros potissimum expeterent, responderunt, quod apud ceteros tantam beneuolentiam, & humanitatē non reperierunt: tantusq.

est

est confitentium numerus, ut sex operarii (tot enim sunt pro Indis constituti) satisfacere nullo modo possint, cum vix viginti satis essent: quapropter rogandus etiam atque etiam Deus est, ut quam plurimos operarios mittat in hos agros, qui ad messem albi iam videntur esse.

COLLEGIUM AREQUIPENSE.

Collegium Arequipense tum Prouinciae magnitudine, tum caeli salubritate animis, corporibusque maxime opportunum est. Ac praeter eum fructum, qui ex confessionibus, catechesi, aliisque visitatis Societati muneribus percipi solet, multo latior fuit hoc anno messis animorum, ex casu quodam, qui ut res temporales perdidit, ita spirituales auxit plurimum, sic nouit interdum Deus Opt. M. ex corporum calamitatibus animorum salutem quaerere. Die enim vigesima secunda Ianuarij M D LXXXII. ipso meridie, subito terrae motu, ita vrbs quati cepta est, ut breuissimo temporis spatio aedificia omnia licet firmissima terribili strage solo aequarentur: qua ruina licet duo tantum & viginti essent oppressi, tantus tamen terror corruentium tectorum fragore iniectus est, ut velut alienata mente per urbem, agrosque omnes discurrerent, nulla sexus, dignitatisque habita ratione, cum omnes praecipiti fuga praesenti se periculo proriperent; tantusque fuit tumultus, rerumque omnium perturbatio, ut dies ille extremae illius conflagrationis quam futuram credimus, imago esse videretur.

retur . His omnibus accessit fames , quæ omnibus ad victum necessarijs ruina corruptis , æquè diuites , & pauperes miserè torquebat . Nostri interea licet mali communis non expertes , tamen iniitio tumultus sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum opportunè in plateam extulerunt ; in ipso autem tumultu adesse omnibus , verbis miseros consolari , confessiones audire , omnibus omnia , vt tempus postulabat fieri . Supplicationem quoque instituerunt ad Deum placandum , in qua multi ad sanguinis profusionem se ceciderunt . Pater vero Rector concionem tempori accommodatam habuit , qua populum consolatus est , & ad spem in Deo collocandam excitauit . Itaque tantus fuit ad confessionem concursus quantum ex præsentis terrore , & periculo existimare quisque potest . multaque vitia , & prauæ consuetudines inueteratæ , penitus deletæ sunt .

COLLEGIVM POTOXINVM .

Collegio Potoxino nomen dedit Potoxius mons argenti fodinis nobilissimus , hic ad Antarticum spectat , distatque ab AEquinoctiali gradibus viginti , in altitudinem assurgit passuum tribus millibus , ambitus colligit passuum circiter quinque millia . In eo quattuor sunt argenti venæ duarum vlnarum latitudine , trecentarum profunditate , quæ ab Oriente in Septentrionem diffusa , innumerabiles ex se ramos efficiunt . In hoc argento eruendo infinita vis hominum occupatur : nam præter Hispanos quorum numerus
est

est quattuor millium; Indi censentur ad triginta mil-
 lia, qui cum vxoribus, filiisque summam efficiunt mil-
 lium octoginta: vt alios taceam innumerabiles, quos
 ex totius mundi partibus per immensa terrarum spa-
 tia insanus amor diuitiarum pertrahit. Ex hac homi-
 num colluione, & licentia quam diuitie submini-
 strant, maxima, turpissimaq; scelera existunt, in qui-
 bus tollendis non minus nostri, quam ceteri in ar-
 gento effodiendo laborant; qua in re (quod Dei bene-
 ficium est) Hispanis, Indisque valde obsequentibus v-
 tuntur. Itaque in rebus contrahendis vulgo ad nos
 concurrunt, neque rata existimant ea conuenta, pa-
 ctaque quæ nostri non probauerint; atque ex fraudata
 pecunia reddita sunt hoc anno aureorum centum
 millia, et eo amplius: multæ etiam, atrocesque inimi-
 citiæ restinctæ: ex eo numero fuit contentio grauissi-
 ma, quæ in foro inter Iudices seculares, & ecclesia-
 sticos, de iurisdictione exorta, vnus ex nostris inter-
 uentu repressa, postea penitus oppressa est. Cum vi-
 ri quinque nobiles, criminis cuiusdam falsò insimula-
 ti, in carcerem cum matrona item nobili essent conie-
 cti, vnus ex ijs vim metuens tormentorum crimen a-
 gnouit: qua confessione reliqui etiam omnes, in sum-
 mum vitæ, famæ, fortunarumque omnium discrimen
 innocentes adducebantur, cum autem verus auctor sce-
 leris illius, hominum innocentium vicem dolens pu-
 blico scribæ coram grauissimis testibus secreto se a-
 peruisset, vnus de nostris opera omnes liberati sunt.
 Alius cum virum nobilem colapho palam percussis-
 set, comprehensus manu multari debebat: verum qui
 inu-

iniuriam accepit nostris deprecantibus actionem omnem remisit, atque adeo in carcerem profectus, hominemque amplexatus, sua manu exemit è vinculis: quæ res vt noua, ita etiam magna omnium admiratione, & approbatione suscepta est. Quidam cum annos sex mortem inimico, & uxori quæ ipsum ab ea cogitatione deducere conabatur, moliretur, neque interea confiteretur vni tandem de nostris confessus mentem mutauit. Alius similiter vt inimicum occideret à leucis mille contenderat, is audita vnus de nostris concione, atque ad confessionem eidem faciendam inductus, omnem vlciscendi animum deposuit. Mulier quædam mariti pertæsa, & erga alium male affecta, marito venenum dederat, vt eius morte aditum secundis nuptiis faceret, cumque illud nihil nocuisset, alterum multo priore vehementius parabat; interea cum vni de nostris vitæ vniuersæ confessionem fecisset, abiecta nefaria illa cogitatione cum marito reconciliata est. Quidam in maximis, turpissimisque flagitijs diu, multumque volutatus, sine confessione ad vitæ finem peruenerat, animique sui salute desperata, nullum sanis consilijs locum relinquebat. is ab vno de nostris ad spem veniæ excitatus, confessionem multis cum lacrimis peregit, vitæque paulo post piè admodum functus est. Alij præterea complures, qui animi sui salutem abiecerant, Dæmonibus, Ariolisque additi quique multis annis sacramentis caruerant, ad Christianos mores, vitæque reuocati. Neque minor fructus ex Indis, quibus colendis octo de nostris operam suam nauant, ex ijs quinque singulis dominicis,

I festis-

festisque diebus, in Paroecijs, vbi solent Indi conuenire, de diuinis rebus verba faciunt: à prandio instituta per urbem prius supplicatione, catechismus in nostro templo, aut in aliqua platea iisdem explicatur; quod bis præterea singulis hebdomadis in ipso mercato, alijsque paroecijs fit à nostris; omnibus ita libentibus, vt parochi, ceterique religiosi, nostros certatim suas in paroecias inuitent: ex quibus etiam nonnulli nostro exemplo excitati, catechismi scholas habere cœperunt. fructus vero is est vt nostræ nos operæ penitere non debeat: & quanquam Indi omnes, qui commercij causa eò conueniunt, baptizati sint, hoc tamen anno, ad Ecclesiam adduxerunt nostri quattuordecim: ex ijs autem qui Christiani sunt amplius sexcenti sacramenta, summa cum pietate obeunt, concionibus, supplicationibusque adsunt frequentes, atque in omni officio Christiani hominis diligenter se exercent. Mulieres duæ cum ægrotos totidem humi iacentes offendissent, domum quæque suam deportatos, omni diligentia, & humanitate tractarunt; nostris, medicisque adhibitis, vt alteri corporum alteri animorum salui prospicerent; cumque vita functi essent, eosdem tanquam propinquos luxerunt, ac sepulturam suis sumptibus, & pro animarum expiatione sacra fieri curarunt. Alia mulier vi, ac fraude parentum domo abducta, sexumque habitu mentita, turpem diu vitam traduxerat. hæc audito concionatore nostro, à flagitiosa illa consuetudine discessit, & generali confessione crimina expiauit. Aliquot etiam mulieres à viris nefarijs, ad flagitium sollicitatæ, nunquam vel morte stri-

te strictis pugionibus intētata, flecti potuere. Alius quoque crudeliter cedi maluit, quam in re turpi internuncium ageret. Indus quidam cum sacramento confessionis semper esset abusus audita concione, vni de nostris totius vitæ crimina confiteri constituit: interea in morbum incidit, eique ægrotanti Dæmon visus est defuncti cuiusdā specie, quæ ipsum deterrebat, ne nostris confiteretur, ne vè eorum verbis fidem haberet. Eo ipso tempore commodum accidit, vt vnus è nostris Xenodochium, in quo ille ægrotabat ingrederetur, quem vt vidit ægrotus statim ad se vocauit, eique tremens visum exposuit, factaque confessione paulò post vita decessit. Hæc, aliaq; generis eiusdem, plurima quotidie in ijs regionibus accidunt, quæ numerare longum esset: id vero certissimum est, Societatem nostram, Indis æquè, & Hispanis gratissimam esse, quod tum alijs, tum in templi extructione declarunt, pauci enim ex Hispanis duobus diebus, aureorum quattuor millia in eam ædificationem corrogarunt. Indi vero coactis vndique artificibus, in turmas descripti ducenteni quotidie suam nobis operam locarunt; ipsorum Dynastis spectantibus, opusque dirigentibus, atque vrgentibus.

COLLEGIVM PACIS.

Pacis Collegium, anno Superiore Indorum causa institutum est, propterea quod ex hac vrbe commodissimus patet excursus in vicina Indorum loca; nostrique non vrbanoꝝ saluti solum, sed etiam paganorum prospicere possunt. Ecclesiam habent sa-

tis commodam præcipuo vrbis loco; reliqua ædifica-
 tio vrgetur strenue; qua perfecta Collegium de no-
 stris viginti sustinere poterit: interea sacerdotes tres
 cum fratribus totidem rem Christianam tuentur. Lu-
 dus etiã litterarius apertus est, in quo pueri cum lit-
 teris pietatẽ hauriant; ei vnus præest de nostris. Qui-
 bus rebus multo maius Societatis desiderium homini-
 bus iniectum est; adeo vt ij etiam, qui nobis antea ini-
 quiores videbantur, nunc faueãt maxime, nihilq. iam
 vulgo æque cupiunt, atq; vt nostrorum numerus au-
 geatur; quod breui, quæ sunt in nos horum studia, fore
 speramus. Singulis dominicis, festisq. diebus catechis-
 mum nostri de more docent, Indorumq. agmen suppli-
 cantium per vrbẽ circumducunt; eas supplicationes Præ-
 sul ipsemet cum iudicibus, alijsq. regijs ministris præ-
 claro sane exẽplo comitantur: multi etiam viri docti,
 & graues tum seculares ecclesiastici catechismi ex-
 plicationibus, quæ habentur à nostris intersunt atten-
 tissimi. Inda quædam mulier cum partus difficultate
 tertium iam diem laboraret, desperata corporis sa-
 lute, vnus de nostris vocari iussit, qui suam cõfessio-
 nem exciperet; is mulierem miseratus, sacrarum re-
 liquiarum thecam, quã secum gestabat, & in qua sa-
 crof. inelæ crucis ligni pars erat, ei imposuit. mirum
 dictu. mulier statim edito partu, periculo liberata est,
 ingenti propinquorum omnium gratulatione; qui hoc
 miraculo multo magis in fide confirmati sunt.

RESIDENTIA IULIENSIS.

Iulienfis Residentia solis Indis constat, quorum nu-
 merus est octodecim circiter millium; in eos nostri
 omnem

omnem spiritualem iurisdictionem sacramentis administrandis exercent. Paroecias habent tres, in quibus diebus festis singulis ad concionem, diuinamque rem, nec non ad catechismum, & supplicationes Indi conueniunt; quibus rebus paullatim barbarie deposita christianos mores, pietatemque suscipiunt. Et quoniam eius Prouinciæ messis in iuuentute vt in semete posita est; ideo operam dedere nostri, vt gymnasium prope eadem nostram exstrueretur, in quo pueri partim christianis moribus, præceptionibusque; partim grammatica, musicisque instituuntur. Qua ex re preter fructum eum, quem futuris temporibus speramus, quod diuissimè retineatur ea, quæ in illa teneritate imprimuntur; præsentem etiam utilitatem cernimus: nam pueri in missionibus nostros in rudibus instituedis non mediocriter iuuant, & parentum vitia vel corrigunt ipsi, vel ad nostros deferunt, atq; ad confessionem, virtutesque verbo, & exemplo non parum incitant. Mulier quædam satis illa quidem erga res spirituales affecta, cum in nescio quod peccatum esset prolapsa, ita mæstitia, et pudore opprimi se passa est, vt id nūquam confiteri auderet; tandem ex ægritudine desperatione concepta, suspendio molestias finire constituit. hæc igitur meditati, & laqueum vnde se suspenderet apparanti B. Virgo apparuit, quæ mulierem filia etiam nomine primum Compellans mollius accusauit, quod pristina erga se, filiumque suum pietatis oblita in exitium rueret voluntarium, deinde grauiter increpauit de peccato illo in confessione occultato, neq; enim aliter in ipsam eam Dæmonem potestatem fuisse habitu-

rum; deniq; laqueo è collo detracto iussit cuidã de nostris Sacerdoti quem nominatim designauit peccata omnia confiteri. Mulier B. Virginis beneficium agnoscens, statim ad confessionem venit, atque in vita laudabili perseuerat. Neq. solum Indorum animis, sed etiam corporibus, pro virili parte nostri subueniunt; nam preterquã quod nostra omnia illorum vsibus semper patent; in valetudinario etiã, quod nostris adibus proximũ ab vno de nostris administratur, omnia charitatis officia in agrotos exhibent, atque de suis facultatibus detrahunt, quod in pauperes distribuunt. His rebus mirum est, quam Societati Indorum animi concilientur, sic prorsus, vt cum hæc de nostrorum humanitate fama in remotas regiones penetrauerit, ex ijs veniãt plurimi, vt nobiscum suã conscientie nodos cõmunicet, quibus vniuersis satisfieri omnino vix potest.

RESIDENTIA S. IACOBI.

S Iacobi oppidum Limæ vrbi proximũ est, paruum illud quidem (familias enim conficit ad ducetas) quoniam tamen ad illud Indi omnes diuertunt, qui publicorum operum, laborumq. causa ad urbem quotannis euocatur, vbi etiam ex Prouinciarum diuersitate singulis propria sunt domicilia cõstituta; iccirco egerũt nostri cum Prorege, vt in eo Residentia institueretur, vt esset semper aliqui, qui rudes Indos christianis præceptis excolerẽt, vt operibus absolutis, politiores, doctioresq. domũ redirent. Quod sane agitur a nostris ingenti cum Indorum fructu tum incolarum, tum aduenarum, erga quos nostri eadem officia omnia,

nia, quæ in Iulienſi Reſidentia exercent, illud amplius in hac, quod cum ſingulis annis alij alijs in opera, laboresque ſuccedat, perpetua quædam miſſio videtur, ac proinde fructus ad plures pertinere. Hi enim noſtrorum præceptis conformati, atque in ſuas regiones reuerſi, Societatem in cælum ferunt, ſuorum popularium vitia corrigunt, omnibusq. rerum Chriſtianarum ſcientia, morumq. integritate ad virtutē facem præferunt. quorum prædicatione permoti plurimi, ad noſtros, quos omnino non nouerant, conſilij, confeſſionumque cauſa contendunt. Qui autem in oppido habitant, ij & noſtros amant maxime, et in pietate chriſtiana magnos habent progressus: excurrunt etiam in vicina loca, vt rudes Indos doceant: quo munere tam ſcite funguntur, vt Indorum Parochi ijs magiſtris ad exhortationes, & catechiſmum tradendum vtantur, noſtrosque rogent, vt quam plurimos mittant, & quam ſæpiſſime. Multi qui turpem vitam agebant, legitimis nuptijs iuncti ſunt, expiatis prius rite criminibus; quod adeo iam uſitatum eſt, vt oppidani duo in quorundam nuptijs patrini ad eſſe noluerint, niſi ante crimina eſſent confeſſi. Habent in hoc oppido noſtri Xenodochium ad ægrotos curandos, in quod etiã ſe recipiunt mulieres illæ, quæ a vita meretricia diſcedunt, vbi ſub viri cuiuſdam honeſtiſſimi cura (neq; enim eo ſe noſtri admifceri patiuntur) tantisper degunt, dum de vitæ ſuæ ratione conſtituant. Hæc de ſingulis Prouinciæ domicilijs: nunc ad eiufdem miſſiones descendamus. Ex hac Prouincia miſſiones multæ in varias Indorum prouincias ſuſceptæ ſunt a noſtris:

atque

atque ita fere instituta res est, ut nullus ad Hispanorum loca mittatur, quin ei comes aliquis addatur Indicæ linguæ sciens, qui salutem Indorum procurare possit. Ex utrisq. magni sunt fructus reportati. Ex Limensi Collegio missiones quattuor factæ, in quibus catechesi, concionibus, confessionibus, pacificationibusque conciliandis opera nauata est egregie. Quidam cum nullis neque precibus, neque minis a concubinæ consuetudine discedere vellet, audito nostro concionatore flexus est, & concubinam in matrimonium duxit, rem probantibus, admirantibusque vniuersis. cum duo è nostris in aliam huius regni urbem profecti essent, eorum alter ad Hispanos ternas, alter ad Indos quaternas hebdomadis singulis conciones habuit, ea hominum approbatione, studiisque, ut opifices vulgo officinas clauderent, & matronæ, virginisque quæ domo pedem efferre non consuerunt, frequentes conuenirent. concionibusque auditis magna in omnibus morum mutatio cernebatur: mulieres enim furo, luxuque deposito ad modestiam redire; pacificati inter se dissidentes; æris factæ restitutiones; generales audite confessiones eorum, qui peccata ingentia nefarie occultabant; carcere inclusis, pauperibusque subuentum; aliaque multa è re diuina gesta. Atque hæc quidem cum Hispanis; nam ex Indis longe maior fructus perceptus, quibus, præter conciones, quas fieri singulis hebdomadis quaternas dixi, quotidie etiam in xenodochij parœcia, ubi nostri diuersabantur, catechismus explicabatur: tantusque fuit Indorum concursus, & diligentia, vix ut per eos fratri res-
spirare

spirare liceret, cum a prima luce ad vesperam vsq; ijs aures dare cogeretur; multiq. etiam ante lucem ad templum confluerent; Quid multa? tantus fuit Indorum ardor, vt omnes fere catechismum cum eius declaratione, rationemque confitendi memoriæ mandarent, ac per eos dies in compitiis, vicisque nulli alij nisi de religione, ac penitentia sermones audirentur: multæque generales sunt exceptæ confessiones; multi verberibus in seipsos acriter seuerunt; atque in publicum valetudinarium certatim, viri ac mulieres christiani officij causa frequentes conuenerant. Ex Collegio item Cuzchensi in pagos, ac vicina Indorum loca frequenter excursus est, bonamq; illius agri partem nostri concionantes, rudes edocentes, baptizantesque lustrarunt. vbiq; magna beneuolentiæ significatio ostensa est non ab Indis modo, sed etiam ab ipsorum primatibus, quos Curacas siue Caçiques vocant: acciditque non raro, vt festiuo campanarum pulsu, pueris, puellisque cum vexillis, & crucibus obuiam procedentibus, & Christianam doctrinam concinentibus, exciperentur, aliàs etiam tubis, choreisque de gentis more, totaque obuiam effusa ciuitate introducerentur. Discedentes vero nostros lacrimis longe prosequabantur; repertiq; sunt sexus vtriusque non pauci, qui nostros ad multa millia passuum, ac decem interdum dierum itinere, concionum, confessionumue causa comitarentur. In his missionibus duo ex nostris menses totidem versati, latissimos manipulos in Christi horreum retulere; ex Indis enim amplius sexaginta sacro baprismo lustrarunt: quamquam præcipuus

fructus

fructus cum Christianis constitit. Indi enim qui Cuzchensi agro habitant, baptizati quidem illi sunt omnes, sed Christianorum præter nomen habent nihil, inopia enim magistrorum, doctorumque in summa rerum diuinarum ignoratione versantur; quo etiam fit, ut paullatim ad antiquos ritus, & cærimonias delabantur. Atque hos populos satis sua sponte ad omnem superstitionem propensos ipsi etiam impellunt Idolorum antistites, Arioli, magicasque artes exercentes, qui Christianam Religionem in odium adducunt apud Indos, persuadentque nihil ut veri in confessione dicant, eosdemque inducunt, ut ex maiorum superstitione Soli, Lunæ, terræ, montibus, lapidibusque aurum, vestes, animalia sacrificent. Horum igitur plurimi, cum a veritatis via deflexissent, edocti a nostris, quo in errore versarentur, ad rectam viuendi rationem redière, magna cum superioris vitæ detestatione cum se deceptos a suis quererentur. Itaque generali confessione crimina eluerunt; concubinas qui habebant aut expulère, aut in uxores legitimas duxère; multi sub noctem in templis, aut domi suæ verberibus acriter se acceperunt; exacta etiam ætate senes cum numquam in vita crimina confessi essent, edocti pro captu res fidei cōfessione expiati sunt, ægroti etiam non pauci facta confessione decesserunt, qui ad id tantum in vita reseruati esse videbantur. Indorum quidam Gubernator, audita Patris nostri cōfessione ita permotus est, ut veniam ab Indis palam peteret, qui eos vitæ improbitate offendisset; hortatusque omnes est, ut Patris monitis deinceps audientes essent.

essent. Alter, filium coram se verberari iussit, quod eum minus honeste viuere inaudisset. Oppidi cuiusdā incolæ cum morbis plurimis ægrotarent, qui ex fluminis præter fluentis aqua creari dicebatur; vniuersi ad Patrem publice venerunt, malo remedium orantes. is hortatus omnes ad spem in Deo ponendam, indicta supplicatione cum sanctissimæ Crucis ligni reliquijs ad flumen processit, easque, bis ter in flumen demersit: quo tactu omnis morbi caussa ex flumine depulsa est. Quidam cum visis quibusdam a Dæmone deterreretur, vt ipsi sacrificia adhiberet; facta confessione liberatus est. Mulier quædam, cum amissis sensibus omnibus, extremum spiritum duceret, ingrediente ad ipsam vno de nostris Sacerdote, sermonem recuperavit, eique confessa statim decessit. Alij duo similiter in missionibus versati præclaros suæ peregrinationis, generalibus confessionibus auditis, animisque dissidentium reconciliatis, fructus retulerūt. Ex Iuliensi Residentia quattuor hoc anno missiones factæ sunt ad Indorum Prouincias, in quibus præclare constitit missionum fructus, ita multi ad Christi fidem, et insignem morum mutationem sunt adducti. Non pauci etiã cum in locis desertis ferarum more sine legibus viuerent, ad Christianum cultum, moresque traducti; quorū pauperies conquisitis elemosinis a nostris subleuata est: quo beneficio obstricti libētissime nostris aures dedere, relictaq. feritate illa, in oppida conuenerūt. Ex ijs baptizati sunt duo milia quadringēti septuaginta; matrimonio autem Christianis legibus coniuncti mille centum quadraginta
tres

tres. Plurimi etiã ex Indica nobilitate totius vite crimina sunt confessi: tantaque in omnibus morum emendatio visa est, vt gratia Deo ingentes agẽdæ sint, qui per nostræ Societatis homines tanta, & tam multa in his Indiæ populis efficere dignetur.

HÆC fere habui de Societatis rebus, quæ scriberem. Quod reliquum est Deum oremus vt nos idoneos faciat Societatis ministros, atque ad ipsum rite colendum vires, animumq; impertiat; ne fructus ille quem ab eius Clementia sperare debemus nostra culpa impediatur. Romæ ex Collegio Romano 12. Kal. Decembr. MDLXXIII.

Omnium in Christo Seruus.

Iaannes Antonius Valtrinus.